

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/46320>

Please be advised that this information was generated on 2021-06-16 and may be subject to change.

Geo-politici: Bas Eenhoorn

Door: Henk Donkers

Bas Eenhoorn (ex-burgemeester, ex-VVD-voorzitter, vice-president Capgemini): 'De relatie tussen macht en ruimte heeft me altijd gefascineerd'

Als student sociale geografie in Groningen had Bas Eenhoorn al 'de heftige ambitie om burgemeester te worden'. En op zijn 29ste was hij het. Eerst zes jaar van Schiermonnikoog, daarna twaalf jaar van Voorburg. Zijn studieprogramma had hij erop afgestemd. Naast geografische vakken volgde hij vakken als openbare financiën, staatsrecht en gemeente- en bestuursrecht. Fysische geografie volgde hij bij W. F. Hermans ('Nog steeds mijn favoriete schrijver, maar wat een bizarre vragen stelde hij tijdens een mondeling tentamen fysische geografie. 'Wat is fenomenologie?' en 'Waarom heet Quito Quito?'); Keuning en Tamsma waren zijn leermeesters.

Toeval

Eenhoorn is eigenlijk bij toeval terechtgekomen in de sociale geografie. Na de hbs ging hij economie studeren in Rotterdam, waar hij een geweldige tijd had maar geen studieresultaten boekte. Daarom verkaste hij naar de streek waar hij vandaan kwam en begon hij in Groningen opnieuw met economie. Daar kwam hij bij het gezamenlijke vak statistiek in aanraking met studenten sociale geografie. Eenhoorn: 'Onbewust was ik al lang gefascineerd door de relatie tussen macht en ruimte. Waarom groeide het brinkdorp Vries waar ik opgegroeid ben, uit tot een forensendorp? Wilde de gemeenteraad dat? Of de provincie? Wie bepaalde hoe dat gebeurde? Welke rol speelde de burgemeester daarin? Toen ik bij toeval kennismakte met de sociale geografie, raakte ik begeistert door het vak dat antwoord gaf op dergelijke vragen. Helemaal verkocht was ik toen ik later Macht en ruimte van Groenendijk en Schat las over de vestiging van de Maxis in Muiden. Hoewel het bestemmingsplan dat eigenlijk uitsloot, kwam die weidewinkel er toch. Sindsdien ben ik geboeid door het onderwerp macht en ruimte.' Toen hij als student de ambitie koesterde burgemeester te worden dacht Eenhoorn dat deze veel invloed had bij het sturen van ruimtelijke processen. 'Formeel volgens de gemeentewet heeft een burgemeester weinig macht, maar als hij gezag 'verdiend' heeft, kan hij wel degelijk kleur en richting geven aan de ruimtelijke ontwikkeling van een stad of dorp. In Vries had ik daarin duidelijk de hand gezien van de burgemeester. Hij had gevoel voor het landschap; toen Vries ging uitbreiden wist hij op een fantastische manier gebruik van te maken van het reliëf, de essen en de oude boerenpaden. Dat het ook anders kan merkte ik later op Schiermonnikoog. Daar stonden de kelders in een uitbreidingswijkje vaak onder water. Men had daar alle sloten dichtgegooid en er een rastertje overheen gelegd met een uitbreidingsplan. Er was geen rekening gehouden met de oude afwateringssystemen. Er bleken huizen op oude sloten te staan, waar het water nog steeds naartoe trok.'

Maakbaarheid

Ruimtelijke ontwikkelingen willen sturen, staat dat niet op gespannen voet met liberalisme? Riekt dat niet naar geloof in de maakbaarheid van de samenleving? 'Toen ik mijn bijvak planologie bij prof. Van den Berg had afgerond dacht ik dat je écht richting kon geven aan ruimtelijke ontwikkelingen als je maar een goed plan had. In mijn eerste baan bij de

Commissie Reconstructie Veenkoloniën dacht ik ook dat we dat gebied er weer bovenop konden helpen met goede plannen voor een aantrekkelijk woonklimaat, een zeilmeer bij Emmen, toerisme... Geloof in de maakbaarheid is denk ik voor veel geografen en planologen een drive. Zo ben ik ook begonnen, maar in mijn carrière ben ik er echt van teruggekomen. Ik geloof er helemaal niet meer in. We kunnen ruimtelijke ontwikkelingen hooguit begeleiden en voorkomen dat er ongelukken gebeuren.'

'Mijn eerste harde les heb ik geleerd op Schiermonnikoog. Ik dacht daarvan wel even een autovrij in plaats van een autoluw eiland te kunnen maken. Met een treintje van de boot naar het dorp en verder nog wat tramlijntjes en elektrische karretjes. Ik zag een gouden toekomst voor Schiermonnikoog als 'het enige autovrije eiland van Nederland'. Ik was een echte believer. Het eiland dat ook de status van nationaal park verwierf, zou een geweldige naam krijgen en zo zou je het toerisme in de hand kunnen houden want voor massatoerisme is het niet geschikt. Maar de eilanders kwamen in opstand omdat ook hun eigen autogebruik aan banden gelegd zou worden. En het tramlijntje dat de Duitsers ooit hadden aangelegd en dat de eilanders na de oorlog meteen hadden afgebroken, wilden ze ook niet terug. Ik heb toen geleerd dat er allerlei krachten werkzaam zijn die je niet in de hand kunt houden. Je kunt ontwikkelingen hooguit begeleiden en de scherpe kantjes ervan afhalen.'

Liberale Ruimtelijke Ordening

'Ik ben jarenlang voorzitter geweest van de Commissie Ruimtelijke Ordening van de VVD. We hebben een aantal keren geprobeerd een liberale visie op de ruimtelijke ordening op papier te zetten, maar zijn daar niet in geslaagd. Nu zijn we er in een werkgroep weer mee bezig. Hoe stuur je als liberaal ruimtelijke ontwikkelingen? Hoe kun je met bestemmingsplannen rechtszekerheid bieden en toch ruimte scheppen voor dynamiek? Na mijn afstuderen heeft Tamsma gevraagd of ik daar niet op wilde promoveren. Dat is er toen tot mijn spijt niet van gekomen, maar die vraag houdt me nog steeds bezig. De ruimtelijke ordening slingert heen en weer tussen de gedachte dat je richting zou moeten geven aan ruimtelijke ontwikkelingen en de gedachte dat je niet meer kunt doen dan autonome ontwikkelingen begeleiden.'

VVD-minister Dekker laat nu in haar Nota Ruimte de teugels vieren. Ze legt veel verantwoordelijkheden bij de lagere overheden en zegt zelf geen inhoudelijke visie te hebben op de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland. 'Kamerleden vragen zich om begrijpelijke redenen af of je zo veel aan lokale overheden kunt overlaten en of je de regie zo niet uit handen geeft. Ze zijn bang dat gemeenten opportunistisch handelen en te snel ergens een bedrijventerrein neerplempen als ze geld nodig hebben. In het dorp waar ik woon wilde de gemeente groene stukjes verkopen voor woningbouw omdat ze geld tekortkwam. Voor zoiets kun je natuurlijk een ruimtelijkeorderingsprincipe als 'een groen dorp' niet overboord zetten. Ik begrijp die zorg dus wel.'

'Ruimte geven aan lokale overheden vind ik prima, maar dan wel op voorwaarde dat de provincies veel nadrukkelijker de vinger aan de pols houden. Ze moeten meer lef tonen en meer gebruikmaken van hun bevoegdheid om dwingende aanwijzingen te geven. Ze doen nu te veel aan pappen en nathouden.'

'Minister Dekker wordt verweten dat ze geen nationale ambities heeft en geen inhoudelijke visie op de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland. Die kritiek is voor een deel terecht, al moet je wel beseffen dat er van een nationale regie ook niet veel terechtgekomen is als je kijkt naar de ontwikkeling van bedrijventerreinen en de nieuwe wijk Westergouwe bij Gouda op het diepste punt van Nederland. Daar moet je geen grote wijk willen bouwen. Ik ben niet

voor blauwdrukken en dikke uitgewerkte plannen, maar als liberaal wel voor het ontwikkelen van een heldere visie op waar we naartoe willen.'

Ambities

Volgend jaar wordt Eenhoorn zestig en moet hij ophouden bij Capgemini. Heeft hij nog ambities om weer burgemeester te worden of misschien staatssecretaris of minister van VROM? 'Ik heb nu negen jaar in het bedrijfsleven gezeten maar me alleen beziggehouden met het openbaar bestuur. Met gemeentelijke herindelingen, strategische beleidsadvisering, de positie van provincies en de vorming van veiligheidsregio's. Allemaal onderwerpen die iets te maken hebben met ruimte, schaal, macht en sturing. Die onderwerpen houden me elke dag bezig en boeien me nog steeds. Daar wil ik nog jaren mee doorgaan. Opnieuw burgemeester worden lijkt me niet verstandig. Wat je ooit gedaan hebt moet je niet opnieuw gaan doen, want dat wordt een teleurstelling. Ik ben meer bestuurder dan politicus. Dus als minister of staatssecretaris zullen ze me niet snel vragen. Maar in de politiek is niets uitgesloten. Ik heb daar wel geleerd dat je over je ambities niet moet praten; dingen gebeuren zoals ze gebeuren. Maar politiek en bestuur vind ik nog steeds hartstikke leuk. En als geograaf kun je daar je ei kwijt. Je kunt er bezig zijn met de problemen van alledag. En als burgemeester en bij Capgemini heb ik altijd veel profijt gehad van de comprehensive approach die bij geografen ingebakken zit. Iets komt nooit alleen, je moet problemen altijd in samenhang bekijken en met elkaar verbinden. Zo ben je als geograaf opgevoed.'

Kader: Loopbaan

- Geboren in Groningen (1946)
- Opgegroeid in Vries (bij Assen)
- Hbs-b in Assen
- Economie in Rotterdam (1964-1967)
- Sociale geografie in Groningen (1967-1973)
- Secretaris Commissie Reconstructie Veenkoloniën (1973-1976)
- Burgemeester van Schiermonnikoog (1976-1983)
- Burgemeester van Voorburg (1983-1996)
- Partner Ernst & Young en vice-president Capgemini (1996-heden)
- Voorzitter VVD (1999-2003)
- Nevenfuncties: voorzitterschappen KNAG, Nirov, Vecai (Vereniging van kabelexploitanten), Koninklijk Nederlands Genootschap voor Fysiotherapie, Commissie ruimtelijke ordening van de VVD, Stichting ter bevordering van ruimtelijke wetenschappen aan de RUG; lid van de bestuurlijke onderraad van de Raad van Advies voor de Ruimtelijke Ordening (RaRo)